

TIDSSKRIFT FOR NORDISK BARNEHAGEFORSKNING NORDIC EARLY CHILDHOOD EDUCATION RESEARCH JOURNAL

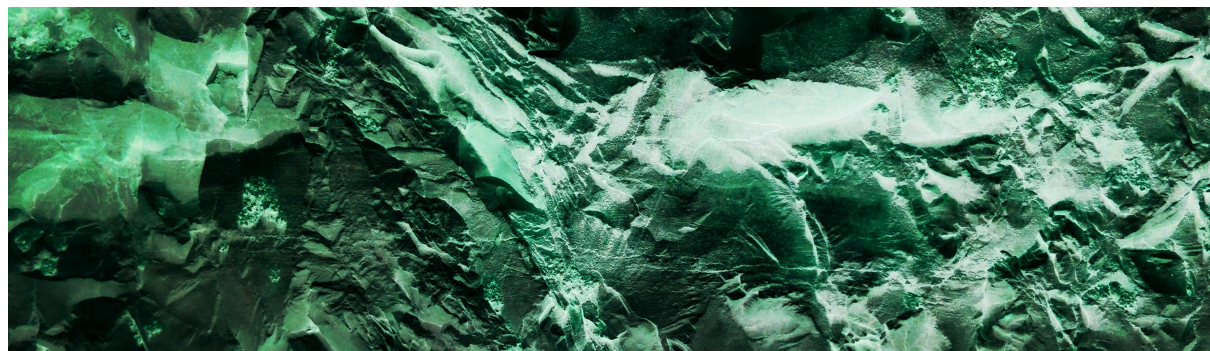
Hva er det med Irma? På veg mot immanente kritikk praksiser og rettferdige utdanningsøyeblikk

---

Reinertsen; Anne Beate: Professor i pedagogikk, Dronning Mauds Minde Høgskole, Norge. E-mail: abr@dmmh.no

---

PEER REVIEWED ARTICLE, VOL. 12(6), 1-12, PUBLISHED 6TH OF OCTOBER 2016

Sammendrag: Artikkelen handler om kvalitetsvurdering i et nymaterielt perspektiv: Kroppslig kunnskap og viten. Teori og metode skrives sammen i immanent samtidighet for å gi et bilde på kompleksitet. Både hensikt og mål med artikkelen er å følge den flyten som Irma som hendelse eller *event* produserer, for å åpne opp potensialitet for en bekreftende eller affirmativ poetiserende kritikkpraksis og en ny forståelse av- og vurdering for kvalitet. Kvalitet skrives fram som en hendelse, intensitet eller kraft i et øyeblikk. Øyeblikket er derfor tekstens eneste og bærende struktur, som kvalitet i bevegelse. Tekstens indre logikk har slik til hensikt å motvirke forsøk på å skape definerte, faste eller bestemte oppfatninger av hva kvalitet er og hvordan kvalitet kan vurderes. På denne måten håper jeg å vise hva nymaterielle perspektiver kan gjøre for å bygge kulturer for innovasjon hvor kvalitet vurderes og produseres igjen og igjen. De setter forskjellighet i bevegelse og åpner opp for å skape rettferdige utdanningsøyeblikk.

Nøkkelord: Affirmativ kritikk. Fiksjon som metode. Immanente vurderingspraksiser. Innovasjon. Kropp som profesjon. Kvalitet. Prosess kvalitet. Ontologisk vending i forskning og utvikling. Poetiserende praksiser. Rettferdighet. Vurderingslitteracy.

Abstract: This article is about formative quality assessment in a posthuman or newmaterial perspective; embodied knowledges. Theory and method are written together in immanence to envision complexity. The aim and scope of the article is to follow the flow of events Irma produces opening up for affirmative poetical critique praxis. Quality is forwarded as an intensity and force in a moment only. The moment is therefore the only structure of the text, as moving quality. The intention and inner logic of the text is therefore designed to work against fixed definitions and conceptualizations of what quality and quality assessment is. This way I hope to show what posthuman and newmaterial approaches can contribute with to build cultures of innovation in which quality is assessed and produces again and again. They put differences to work and open up for creating moments of educational justice.

Keywords: Affirmative critique. Assessment literacy. Body as profession. Fiction as method. Immanent assessment practices. Innovation. Ontological turn. Justice. Poeticising practices. Process quality. Quality.

Hva jeg derimot har sett mange eksempler på er at studenter i sine praksisperioder blir oppmuntret til å være veldig kritiske til den virksomheten de møter. Helt klart... det kritiske blikket er nødvendig, men det ser ikke ut til at studentene får hjelp til å oppfatte den kunnskapen som faktisk også finnes blant erfarne assistenter og barnehagelærere. De ser ikke at når Irma, 62 år, går inn i et rom, begynner barna å leke sammen. De hører bare at Irma en gang sa til ei lita jente at hun hadde fin kjole... - Og gjør man det i dag er man virkelig ikke helt med på leken (Erfaren barnehagelærer, 2014).

Utsagnet tilhører en pedagogisk leder og mangeårig praksislærer i barnehagen. Hun har sett studenter i øvingsmodus i årevis. Hun skrev dette til meg i en e-post, og siden har det i grunnen vært med meg som *noe* - som ikke akkurat plager meg, men som ligger der og ulmer eller ”gløder”, som Maggie MacLure (2013) ville ha sagt, eller at det er noe i det - en hendelse (Eng: event) og en oppfatning (Eng: sense); en hendelse som oppfatning og slik *noe* “som aktualiseres i meg, som venter på meg og som inviterer meg inn” (MacLure, 2013 s. 662, min oversettelse). Eller som Janesick (2016) ville ha sagt: Det er et “funnet dikt”. Det er et dikt jeg har funnet, eller et dikt som har funnet meg og poesi. Dette er da dikt og poesi som man finner i forskerens - her mine - narrative tekster, datamaterialet, data transkriberingene mine eller i de aktuelle dokumentene jeg til enhver tid arbeider med: Irmas dikt eller diktet til Irma. Diktene til Irma og meg og potensialene i og for poetiserende praksiser. Jeg ønsker økt oppmerksomhet og kreativitet, bevissthet og selv-kunnskap. Stimulere til nye måter å tenke på. Jeg ønsker å utvide vår forståelse av kritikk, grunnlaget vi kritiserer på og metodene vi anvender. Øke dybden i- og styrking av våre analytiske blikk. Tillate kompleksitet for vurdering for- og som læring. Det kan indirekte implisere å stille kritiske spørsmål til etablerte vurderingspraksiser og sannheter. Det gjelder meg.

Irma er et/mitt dikt og min poetiserende røde tråd gjennom teksten. Gjennom å følge den flyten som Irma som dikt, som hendelse eller *event* produserer, tar hun meg med til ulike steder. Hun beveger, og er bevegelser gjennom strukturerte, ustrukturerte, formelle, uformelle og ikke planlagte øyeblikk underveis i det daglige arbeidet i barnehagen. Hun beveger meg gjennom ideer og begreper som handler om kritikk, vurdering, måling, filosofi, verdi, etikk, kropp, sanseinntrykk, praksis, læring og potensialitet. Jeg ser etter framtiden. Øyeblikksproduksjoner og konstante justeringer av pedagogiske valg for vurdering for læring. Hvordan den pedagogiske plikten ser ut i et øyeblikk.

Gjennom Irma skrives alt sammen i samtidighet. Kvalitet skrives slik fram som en hendelse, intensitet eller kraft i et øyeblikk. Irma blir en kraft i et øyeblikk. Det er øyeblikk i immanent innsikt. Øyeblikket er derfor tekstens eneste og bærende struktur. Irma og ungene som studerer maur og pølser og går tur, leker butikk og ... produserer kunnskap. Det er kunnskaper produsert gjennom sansing og sansing brukt for å skape kunnskap. Kunnskap hvor i natur og kultur smelter sammen (Reinertsen, 2016). Irma som ved å komme inn i et rom får noe til å skje. Det er det eneste sikre: Irma i et øyeblikk og både tekstens og kvalitetens eneste bærende struktur, som kvalitet i bevegelse. Irma og hennes profesjonalitet i et øyeblikk. Irma og kunnskap: Hennes valg av ekspertise i øyeblikket og kunnskaper i bevegelse. Irmas kropp og dikt. Hva er det med Irma?

Det *noe*, Irma, kan derfor også betegnes som et stykke “snuble-data” (Brinkmann, 2014 s. 722-723) uten teoretisk innramming og som kan ses på som et brudd eller en undring som inviterer meg inn for abduktive utforskninger for kunnskap. Det er det som driver meg her. Det finnes ingen klare begynnelser og slutt. Teksten og kunnskap fortsetter og fortsetter... gjennom meg *med* Irma. Som nymaterialist er jeg her i den affektive vinklingen i forskning og utvikling hvor jeg samtidig

åpner opp for å påvirke og bli påvirket. Det er en til/blivelsesontologi s/om intensiteter og krefter som åpner opp for bevegelser, igjen og igjen, alltid her og nå. Ethvert hierarki og hierarkisk tenkning sprenges derfor åpent. Dikotomier oppløses. Mennesker og materialer møtes, diskurser mobiliseres og handling utløses. Kvalitet ses på som underliggende tendenser i kreftenes opprinnelse uavhengig av hvilke kompleksiteter de er årsak til.

Kanskje er begrepet *qualia* mer dekkende for hensikten med artikkelen, som essensen av en opplevelse eller oppfatning slik den framstår i bevisstheten. Da kan nystekt brød lukte omsorg og noe godt og kvalitet. Da kan livet i en maurtue studeres som en REMA1000 butikk hvor vi kan se at maurene spiser pølsa før eplet. Maur er *eusosiale* insekter med interessante livshistorier. Fra tilsynelatende kaotisk primær atferd oppstår orden på høyere nivå. Ulike arter velger ulike strategier og tilbyr muligheter for å studere og oppdage sosiale strukturer, symboler og samarbeid. Og da kan vi som VI stille spørsmål sammen med barn om hvorfor, hvordan – og bærekraft..., plikter... og finne svært interessante svar.

Og for å belyse ytterligere abduktivitet, abduktiv tenkning og abduktive prosesser, kan det karakteriseres som en hypotesedannelse som deretter kan prøves ut både induktivt og/eller deduktivt. Slik hypotesedannelse gjør også bruk av kunnskaper og viten som er produsert induktivt og/eller deduktivt, men kan ikke utelukkende forstås, produseres og videreutvikles ut fra disse. Med andre ord, kan det alltid finnes mer og at noe mer/annet eller kanskje noe ukjent som på mange måter henger sammen med det vi undersøker, men at vi ikke er sikre på hva, hvordan, hvorfor og for hvem. Det kan altså alltid finnes noe mer/annet og vi kan alltid være på utkikk etter det. Det er en form for “infra-empirisme” (MacLure, 2011) som er verken teori- eller empiridrevet per se, men som åpner opp for forekomster av mulige X faktorer eller krefter som aktiverer handling i praksis uten at vi blir sendt ut på jakt etter noe bestemt. Det innebærer både å vurdere og å forske på noe vi ikke vet hva er og/eller det jeg her kaller poetiserende praksiser, usikkerhetens og kroppens metoder og/eller fiksjon som metode for innovasjon.

Irma gløder og jeg lurar på hva det er med henne som gjør at barna begynner å leke når hun er i rommet? Hva slags kunnskap er det hun manifesterer og hvordan kan den vurderes? På hvilke måter kan den teoretiseres for vurdering, og hva bør vi lære våre studenter om Irma? Underliggende, er spørsmålet om hva affektive, nymaterielle eller posthumane teorier, vinklinger eller innganger kan bidra med eller hjelpe oss med å si om kritikk og kvalitetsvurdering? Videre: hvordan kan slike perspektiver dyrke fram kulturer for innovasjon? Hvordan operasjonaliserer vi affektive post-innganger og hva er aksjon i fiksjon? Det korte svaret er Irma og kropp som profesjon. Irma som kvalitet her og nå i et øyeblikk. Det lange svaret handler om å bygge inn tett dynamikk og poetisk potensialitet fra start og da rett og slett om Irma det også, men altså like mye om meg.

Det første jeg vil gjøre er å gi en kort teoretisk redegjørelse for vegen og retningen mot affirmative kritikk- og vurderingspraksiser. Den må ses i lys av utviklingen av en global testkultur som legger sterke normative epistemologiske og ontologiske føringer for hvordan vi tenker og gjør vurderingspraksisene våre og bidrar, slik jeg ser det, til forsterkning av ulikheter og er til hinder for utvidet kritisk analyse og nytenking. Deretter kommer en framstilling om kropp som profesjon. Sammen med resten av teksten, er det et forsøk på å ny-teoretisere de fantastiske- og avgjørende øyeblikkene i våre pedagogiske praksiser som i dag er så lett å feie bort for de ser så uviktige ut... de blir liksom så små i alle store viktige teorier og store ord om hva som er riktig å gjøre. Ja, hva er det med Irma, og hvorfor er det hun gjør - bare ved å komme inn i et rom, viktig og avgjørende? Det tredje punktet omhandler metodiske utvidelsesmuligheter for å øke dybde og styrken i våre analytiske praksiser både som profesjonsutøvere og forskere. Jeg vil avslutte med noen ord om subjektiv innovativ profesjonalisme og det å bygge innovasjonskulturer i utdanningene våre. I en pedagogiskteoretisk og filosofisk sammenheng innebærer dette en bevegelse fra hermeneutikk til immanente teorier for vurdering, ultimativt læring og utvikling. Hermeneutikk som uttrykk for

linearitet og kausalitet, mens immanens uttrykker spredingspotensialitet og muligheter for utvidelser og endring gjennom brudd og forskjell. Åpenhet gjennom poetikk og utvikling mot et mindre profesjons- og kvalitetspråk. Naturvitenskapelige, human, - og samfunnsvitenskapelige aspekter sidestilles i prosessontologisk samtidighet. Alt som kan komme.

Dette er derfor en rotet eller – som du vil se, nomadisk tekst. Teori og metode skrives sammen. Tekstens indre logikk har til hensikt å motvirke forsøk på å skape definerte, faste eller bestemte oppfatninger av hva kvalitet er og hvordan kvalitet kan vurderes. På denne måten håper jeg å vise hva nymaterielle perspektiver kan gjøre for å bygge kulturer for innovasjon hvor kvalitet vurderes og produseres igjen og igjen. De setter forskjellighet i bevegelse og åpner opp for å skape rettferdige utdanningsøyeblikk og inkludering. Det er min plikt. Kom Irma!

Immanente kritikk- og vurderingspraksiser

Ordet immanent er et adjektiv og betyr “iboende”. Det betegner altså noe som er i vesenet eller tingen selv. Vi kan si at det gjenspeiles i forstavelen pan- som i panteisme eller panpsykisme som refererer til egenskaper og mikroskopiske enheter som eksisterer på skalaer under, over eller bortenfor der hvor spesifikke biologiske, fysiske, kjemiske, sosiologiske, psykologiske, kulturelle eller pedagogiske aktiviteter vanligvis finner sted. Den franske filosofen Gilles Deleuze (1925-1995) og psykoanalytikeren Félix Guattari (1930-1992) kaller dette immanensplanet, den organløse kroppen eller konsistensplanet. De la, sammen med bla Michel Foucault (1926-1984) og Jacques Derrida (1930-2004) grunnlaget for poststrukturell og posthuman filosofi og forskning med fokus på dekonstruksjon og en utvidet relasjonstenkning. Det inkluderer materialitet og også det som ikke er menneskelig eller det-mer- enn- menneskelige. Vi kaller det materielt-diskursive eller sosio-materielle innganger til forskning og utvikling og er mer opptatt av hva ting gjør, skaper og produserer enn hva ting er og identitet. Videre at vi er *med* i produksjonen og blir slik til (becoming). Det er her vi da kan snakke om å bygge inn tett eller fortettet dynamikk fra start og et plan hvor ulike linjer (diffraksjoner, refraksjoner, multipler, kollapser og brudd) kan møtes (eller ikke), bli gjeldende og aktualiseres. Deleuze og Guattari etablerer slik et tenkende territorium i immanensplanet som en forutsetning for filosofisk tenkning. Det handler om her og nå handlinger som da skaper utgangspunkt for et tenkende territorium.

Absolutt immanens er i seg selv. Det er ikke i noe eller i forhold til noe. Det avhenger ikke av et objekt eller et tilhørende subjekt. Hvis vi skal snakke om substans da blir det snarere kun som modaliteter i immanensen. Det er kun når immanensen er immanens i seg selv av vi kan snakke om et immanensplan. Immanens er et liv, livet og ikke noe annet. Det er ikke immanens i forhold til liv, men det immanente, som er intet, som er selv et liv. Et liv er immanensens immanens; fullkommen makt, fullkommen lyksalighet. Et liv da ikke avhengig av et værende eller utsatt for en handling, men i umiddelbar bevissthet. Aktivitet og aktiviteter da ikke under henvisning til et værende, men som uopphørlig framstilt i et liv. Et liv av potensialitet i hvert øyeblikk, som er liv. Fri fra subjektiviteten og objektiviteten ved det som skjer et *Homo tantum* som et øyeblikk av innsikt eller ”nåde”, som Simone Weil (1959) nok hadde kalt det. Det er et liv i immanens, hinsides godt og ondt. Et liv med kunnskap. Kritikk og vurdering som da tar form som diffraksjon når nye handlingsmuligheter spres, og som refraksjon når bruddene mellom handling og ord skaper nye muligheter for handlinger i praksis. Vi beveges fra hermeneutikk til immanens, fra normative - til analytiske pedagogikker. Det kan også ses på som bevegelser fra fokus på identitet og kultur til partikularitet og universalisme og et liv i umiddelbar bevissthet.

Men vi innkapsler ikke livet i øyeblikk. Livet er alltid og i alle de øyeblikkene vi er aktualisert i subjekter og objekter. Øyeblikkene er tomme, men tilbyr altså en umiddelbar innsikt og bevissthet om samtidig både det som har skjedd og det som kommer til å skje. Derfor inneholder et liv kun

virtualiteter. Liver er skapt av virtualiteter, begivenheter og singulariteter. Det betyr ikke mangel på realitet, men at noe tar del i en aktualiseringsprosess. Den immanente begivenhet er aktualisert i tingenes tilstand og av det levende som får det/noe til å skje. Immanensplanet er også virtuelt så lenge begivenhetene er virtualiteter.

Det er det virtuelle som slik fører oss videre mot det vi kan kalle poetiserende praksiser. Det innebærer å gjenerobre sporene av tilblivelsens begivenheter uten å sette det inn i en logikk eller narrative aspekter. Vi kan spørre; ja, hva er det så med Irma? Hva gjør hun med meg? Hvordan skal jeg forstå det? Skal jeg forstå? Skal jeg føle det? Hvordan kan jeg vurdere det? Jeg tar da i bruk poesiens evne til å fryse følelser og mening og som videre likevel lar hendelser og tilblivelser fortsette å dukke opp. Å spørre hva det er med Irma, blir da å utforske hvordan et poetisk øyeblikk hvor følelser, betydninger og mening er satt fri og hvor tilblivelser fortsetter å virke. Jeg begynner å oppføre meg nomadisk (mer under). Diktet har slik evne til å transformere en hendelse inn i en annen hendelse og vi kan snakke om navigering i livet og muligheter for noe nytt. En annen måte å snakke om dette på, er at det er en de- autorisert *aporetisk* (formell negasjon) åpen og dynamisk kunnskapsproduksjon på *stedet* eller i *Khôra* (Derrida, 1983): Dette “stedet uten sted, i en tid uten tid, og gjennom en logikk uten logikk” (Derrida, 1982 s. 155). Det er videre interessant å kople dette også til det vi blant annet vet om hjernens limbiske system, eller den delen av hjernen som konstant vurderer det som er bra eller ikke for en selv. Da er det viktig å de-autorisere både fenomener og kunnskaper slik at det blir mindre farlig å lære noe nytt. Eller å gjøre det tryggere å være utrygg.

Immanent teoretisering av øyeblikk gjør Irma til mer enn en kropp vi kan se. Gjennom Irma får vi glimt av et ikke planlagt øyeblikk underveis i det daglige arbeidet og hvor viktig det er. Det kan ikke feies bort. Irma gjør trygg. Hun bekrefter barna formativt. Hun muliggjør aktivitet og, slik jeg ser det, barns agens og gjennom dette rettferdige øyeblikk framover for læring. Hun kroppsliggjør en bekreftende kritikkpraksis. Barna begynner å leke. Slik ser plikten og profesjonaliteten ut i et øyeblikk: Som lov til å leke for alle. Læring som liv.

I boka “*Tusen Plataår*” (Deleuze og Guattari, 1987) anvendes rhizomet (i motsetning til rotmetaforen) som bilde eller metafor på hvor komplekse, diffraktive, sammensatte eller sammenflettede/-vevde slike plan, plataår eller territorier er, videre anvendes nomadologi som betegnelse for de aktivitetene som kreves av oss, som vi ønsker, og som skal bevege oss mellom ulike plataår for innovasjon eller stadige deterritorialiseringer og reterritorialiseringer: Når apen reiser seg på to ben deterritorialiseres forbeina fra det å gå og reterritorialisere seg på ulike typer redskaper. Når informasjon deterritorialiseres fra de eksisterende mediene, følger myndighetene etter og reterritorialisere seg på den fysiske delen av nettet. Som nomader beveger vi oss i stadige ukontrollerbare tilblivelsesprosesser (becomings) og plataåene vi skaper igjen og igjen og kan best kun ses på som midlertidige ansamlinger (assemblages). Kritikk eller våre vurderingspraksiser blir nettverk, blir rhizom. Det vi har gjort, kan alltid gjøres om, de beslutningene vi har tatt kan tas igjen. Irmas øyeblikksproduksjoner av pedagogiske valg. Hennes kropp i rhizomiske flyt. Øyeblikkene mellom. Kvalitet i bevegelse og hvor viktig det er.

A rhizome ceaselessly establishes connections between semiotic chains, organizations of power, and circumstances relative to the arts, sciences, and social struggles. A semiotic chain is like a tuber agglomerating diverse acts, not only linguistic, but also perceptive, mimetic, gestural, and cognitive: there is no language in itself, nor are there any linguistic universals, only a throng of dialects, patois, slangs, and specialized languages (Deleuze and Guattari, 1987, s. 7).

I betraktning av bakteppet jeg skriver på, som innebærer utvikling av en global testkultur som gjennomsyrrer alle deler av- og aspekter ved utdanningssektoren fra finansiering til

foreldreengasjement, til elever og læreres tro og praksiser, må vi se diskusjonen om kritikk og vurdering opp mot det vi tar for gitt og de underliggende kulturelle antakelsene om kritikk vi er en del av. I praktisk talt hele verden har det funnet sted en ekspansjon av testing og utsetting av elever og studenter for tester som er standardiserte og knyttet til resultat og risiko. Testing ses på som et verktøy for politikktutforminger som er legitimert innenfor internasjonal utvikling for å måle utdanningskvalitet. Gjennom den innebygde naturen til- og den normative makten høg-risiko testing gjennomgående har i ulike nasjonale sammenhenger, kan dette forstås som en virkelig global testkultur, og den forsterkende naturen til denne kulturen fører til et miljø hvor testing blir synonymt med ansvarlighet, som blir synonymt med utdanningskvalitet. Underliggende i den globale testkulturen finnes et sett av verdier som vi kan identifisere som retten til utdanning, akademisk intelligens, tro på vitenskap, desentralisering og nyliberalisme. Det trekkes fram ulike aspekter av dialogene for å støtte testing, men den vide bekræftelsen av disse verdiene og deres evne til å legitimere ulike aspekter av testing forsterker det tatt for gitt i at testing er effektivt, rettferdig og hensiktsmessige utdanningspraksiser og politikker. Dette skjer til tross for at en stor forskningslitteratur etter hvert viser og understreker negative og ikke-intensjonale konsekvenser slik som “teaching to the test”, omforminger av test poolen (de metodene vi bruker og innholdet i dem), urettferdig og ubalansert fordeling av ressurser og læreres oppmerksomhet, rekonstitueringer av elev, lærer og forelderroller. Testing er imidlertid, per se, kanskje ikke det egentlige problemet. Nyere forskning (Smith et al., 2015) viser at det er hvordan tester administreres, brukes eller misbrukes, og sammenhengene som skapes i forhold til ansvar og ansvarlighet som er det som forsyner den globale testkulturen med dens mektige evne til å forme skoler og samfunn og leder til uintenderte og uønskede konsekvenser. Slik jeg ser det, er dette i seg selv et godt argument for å utvide vår søken etter mer og annet. Det er det jeg forsøker her. Og da er vi videre til neste avsnittet om den organløse kroppens grensesnitt mellom natur, kultur og noe vi kanskje er på veg mot og kan kalle, ikke bare posthumanisme, men postansvarlighet. En ansvarlighet som anerkjenner partikularitet, organisering av gjensidighet og konstituering av fellesskap.

Kropp som profesjon

We know nothing about a body until we know what it can do, in other words, what its affects are, how they can or cannot enter into composition with other affects, with the affects of another body (Deleuze and Guattari, 1987, p. 257).

Det er kritikk- og vurderingspraksiser hvor subjektet er med, men som altså også går ut over subjektet. Indre ytre alltid eroderende, men kreative dimensjoner av livet virtuelt super-supra posisjonert i forhold til hverandre inntil noe blir gjeldende, gjør at noe skjer eller rett og slett beslutningstaking. Handlinger og endringer gjennom selvet og fiksjon som metode. Like mye som Aristoteles i sitt verk om Poetikkk knytter diktekunst til substantivet *techné* (fag, kunst, metode...) og at “uttrykket *peri poiètikè*” forteller at teksten skal dreie seg om noe “poietisk”, noe som har å gjøre med det å lage eller frembringe noe” (Andersen, 2009, s. x), knytter jeg kropp uten kropp som fiksjon til metode og profesjon. Det innebærer en vitenskapeliggjøring av selvet; både du og jeg blir virtuelle noder for hverandre hvor linjer går gjennom og mellom. Det reduserer verken din eller min verdi, men gjør oss begge til mer enn kropp vi kan se. Kropp da i den videste betydning for også å inkludere mentale- og ideelle kropp. Irmas kropp er mer enn symbol. Hun er mer enn det hun gjør. Hun er virtuell. Hun er liv: Immanent. Irmas presens, Irma som dikt og de diktene barna skaper og finner når Irma kommer inn i rommet. Irmas infra- relasjonelle kvaliteter. Barn som blir til kollektivt og som gjør oss

postansvarlige for hverandre. En kropp er ord. Den er mine ord. Jeg er metode. Min fiksjon er metode; min science fiction. Mine dikt.

Men hvert ord er uten betydning. Hvert ord er uten tegn eller symbol. Hvert ord er ukodet og må alltid kodes igjen og igjen. Eller sagt med Pessoa (2013): “Jeg elsker ord. Eller rettere sagt: Jeg elsker å orde”. Deleuze kaller ordet for “*aion*” (Deleuze, 1990 s.1). Det er alltid bortenfor tegnenes regimer og tillater oss derfor å tenke forskjellig om ethvert begrep eller ord, og det Deleuze og Guattari gjentakende kaller en *noology*. Kjennetegnet til Deleuze og Guattari er da også at de konstant lager nye ord, bruker ord i andre sammenhenger enn de tradisjonelt brukes i og oppfordrer oss alle til å gjøre det samme. Hvert ord blir slik en hendelse (event) og bevegelse som alltid starter med og analysere: “the states of things, in such a way that non-pre-existent concepts can be extracted from them” (Deleuze & Parnett, 2002 s. vii). Vi beveger oss fra relativt sett kodete oversettelsespraksiser til en fri og ukodet transduksjon som en prosess som konverterer en form for energi eller kraft til en annen. Det innebærer konstant nytenking av sammenbindinger mellom ord, kropp, selvet og andre: tekstlag på tekstlag, uryddig, ubestemmelig, poetisk, hyperbolske og gjentakende. Det er ordenes, tvilens og kroppens metoder.

Og for å utdype: Dette handler om inter-intrasemiotiske prosesser for å nærme seg å kunne si noe om de rommene mennesker deler med andre arter- det som er mer enn menneskelig – og “molekulære” tilblivelser (Deleuze and Guattari, 1987). Krefter som ses på som uendelig komplekse levde realiteter som involverer et helt plan av hendelser og organiserende prinsipper være seg knyttet til biologi, posisjoner eller partikler som kolliderer og kollapser i noen partikulære og uforutsigbare måter. “Molar” forstås som organers/organismers generelle atferdsmønstre, og i boka “*Tusen Platåer*” (1987) igjen, anvender Deleuze og Guattari begrepene på “politiske kropp” og blir slik nettopp i stand til å studere materie/materialitet som en funksjon av masse, hardhet og “sammenheng og sammenfall” (Deleuze 1993 s. 6). Dette innebærer en aksept av allestedsnærværende (immanente) mikroskopiske ting, les: også atomer, i de små persepsjoner, oppfatninger eller tilbøyeligheter som imidlertid samtidig destabiliserer de samme persepsjonene, oppfatningene eller tilbøyelighetene. Derfor har alle oppfattede objekter, organiske eller ikke-organiske, et eget liv og er kun følt gjennom spenningene i deres moralske masse og molekylære små deler. Conley (2012) skriver:

He (Deleuze) projects the distinction onto the body in so far as it can be appreciated in its elasticity and fluidity. Thus with the “molar” the philosopher correlates surfaces with structures, masses with territories, and vibrations or waves with landscapes (p. 177).

Det resonnerer godt med Haraways (1988) begrep naturkultur (“natureculture”) relasjoner og/eller naturkulturs udelelighet og våre multiple former for gjensidighet og avhengighet som evolusjonære ansamlinger (assemblages) konstituert av “orkideen og vepsen” (Deleuze and Guattari, 1987). Kontakt med andre arter modifierer menneskers kulturer og endrer gjensidig den arten som gjelder. Tenk på hva en ulv var og en hund er. Fellesskap forstått som det å leve og vokse tett sammen og som mer enn kun vennskapelig sameksistens. Manning and Massumi (2014) hevder at det å være oppmerksom på det som er mer enn menneskelig kan sammenliknes med det å erfare

... a fullness of a dance of attention” (s. 4): A dance of attention is the holding pattern of an immersive, almost unidentifiable set of forces that modulate the event in the immediateness of its coming to expression. Attention not to, but with and toward, in and around (s. 4).

Irma danser en oppmerksomhetsdans kanskje. Hun kommer inn i rommet og er. Hun er mikropolitikk. Og der hun er kan også barna bare være og de kan altså leke. Og da mener jeg leke ikke for å lære noe eller bli noe eller ... - helt uten hensikt. Og de kan dikte, eksperimentere bli til og innovasjon.

REMA1000 butikken og pølsene. Menneskene og maurene og de andre ordens samfunn maur organiserer som er svært kollektivt vellykkede. Vi kan, som nevnt innledningsvis, studere sosiale strukturer, symboler og samarbeid i maurtuer. Da må vi gulve (ned på gulvet) og kroppe slik at barn kan. Voksen/barn blir samtidig potensialer og motiver for hverandre. Vi blir hverandres muligheter.

Dette er nettopp å undersøke forskjellige måter å konseptualisere det menneskelige og det som er mer enn menneskelige handlinger og politikk. Det er interessant- og ikke minst i teknologisk sammenheng - og i ulike grensesnitt mellom menneske og maskin hvor proteser, utskiftninger og forlengelser åpner teknologien og vitenskapen opp på nesten monstrøst vis sammen med deg og meg. Barn opererer i store nettverk og det stilles andre krav i dag til hva et barn må mestre i hverdagen og livet. Det bør få konsekvenser for det didaktiske arbeidet i barnehage og skole. Jeg initierer nye diskurser om barn og barndom og om formingen av barns politiske subjektivitet.

Vi er i det Deleuze og Guattari kaller “haptic spaces distinguished from optical space” (Deleuze and Guattari, 1987 s. 492) og bevegelser i kropp som fysiske prosesser som sanser og sanseintrykk. Synet eller det å se, gis ingen privilegier i forhold til andre sanser og inntrykk. Det handler om berøring, vibrasjoner, lyder, lukt og smak like mye som stadig mer aktuelle fler-sanselige eller synestetiske kommunikasjonsregimer og erfaringer. Sansesemiosis i krysningpunkter mellom naturlig, kognitiv, kulturell og sosial semiotikk og sanser modaliteter (propriosepsjon, termopersepsjon, smertepersepsjon, mechanopersepsjon...), ulike former for multi-persepsjon, multi-modale interaksjoner, følelsesmessige økonomier og kroppsliggjorte subjektiviteter. Det er ulike former for å skape verden og stedene man er i multimodalt, multimedialt og fler-sanselig. Og igjen, det sprenger åpent oversettelsene våre og gjør de om til spennende virvelvinder av transduksjon, denne omformingen av en form for energi til en annen, i innovasjonens tjeneste.

Ja, hva er det med Irma? Lyden av Irma. Irmas lyd og qualia. Denne umerkelige kraften. Qualia som tilblivelser av tilblivelser: Irma og barna som motiverer hverandre, eller har blitt “a motif for each other, both embedded in a transcoded passage” (Semetsky, 2013 s. 229). Noen vil kanskje kalle det Irma har, gjør eller er for Aristotelisk fronesis, det Kantske sublime eller Würde, praktisk klokskap, klinisk dyp kunnskap eller dyp pedagogisk og didaktisk kunnskap. Noen ville kanskje si at for å forstå det må man få en åpenbaring eller *epifania*. Analytisk (ikke normativt) sett, vet vi ikke hva det er helt sikkert, men vi sier av og til at det er noe vi kjenner igjen når vi ser det hos erfarne profesjonsutøvere. Så vi både vet og ikke vet samtidig noe om denne kroppslige viten og kunnen. Eller vi kan snu på det å spørre: Når kan vi stole på en kropp? Når jeg som pedagog tenker på det som skjer når Irma kommer inn i rommet renner ord som danning og bærekraft meg i hu. Men de ordene har blitt litt store. Mer om dette under.

Immanente kritikk - og vurderingspraksiser kan slik også kalles “metode som aktivisme og begrepenes pedagogikk” (Reinertsen, 2015b) eller “begrepet som metode” (Lenz Taguchi, 2016). Begreper eller ord ses på som redskaper for å bevege seg ut over våre erfaringer for å tenke nytt. Og det er kanskje en følelse som er motor. Nomaden lever uten rot med hensikt. Beveger seg villig fra sted til sted, fra ide til ide, fra begrep til begrep. Heller enn å være opptatt av reliabilitet og validitet, er nomaden opptatt av viabilitet og relevans for tilblivelser. Nomaden bygger inn ydmykhet og sårbarhet fra start. Og da siterer jeg igjen Simone Weil:

Det som markerer “selvet” er metode; det har ingen andre kilder enn oss selv: Det er når vi virkelig anvender metode at vi virkelig begynner å eksistere. Så lenge man bruker metoder bare på symboler forblir vi innenfor rammene av et slags spill. I handling som har metode med seg, handler vi selv, siden det er vi selv som fant metoden; vi handler virkelig fordi det uforutsette viser seg for oss (Weil, 1959 s. 73-3).

Slik jeg ser det, er vi da på god veg til å utvikle et tydelig kunnskapsgrunnlag for en profesjon, slik både politikere og profesjonsforskere ønsker (Smedby, 2011). Dette både med og i “skjønnets byrder” (Grimen og Molander, 2008; Juritsen og Østmoen, 2015). Irma som metode, som kropp som profesjon. Men gjennom et “mindre språk”, et blandingspråk eller poetiserende vitenskapelig tospråklighet igjen og igjen som vi skal se.

Poetiserende praksiser

“Det handler om hvilke minner vi åpner opp for og om hvilke dikt vi vil at barna våre skal bli i stand til å skrive” (Pedagogisk leder i barnehage, 27. juni 2015)

Det er et mindre kvalitetspråk eller et “mindre språk” for kvalitet (Reinertsen, 2015a, 2016). Begrepet ”et mindre språk” henger sammen med Deleuze og Guattaris (1986) arbeid med en “mindre litteratur” med følgende tre egenskaper eller karakteristika: Språket som blir brukt er påvirket av deterritorialiseringer og dermed strippet fra syntaks og har slik mistet all symbolisme og betydning. Ord og betydning er altså fradelt og kan samtidig fylles med ny mening. Videre, er alt språk politisk og vi som individer blir knyttet til en politisk umiddelbarhet. Sist, men ikke minst; alt har kollektiv verdi fra eller med samlingene som settes i spill “assemblages coming into play” (s. 27). Aktualisert gjennom elementers relasjonelle og komplekse vitalitet som egentlig markerer selve den posthumane tenkning. En mindre litteratur som har blitt skapt gjennom et majoritetspråk av en minoritet tilbyr muligheter for å artikulere nye politiske subjektiviteter: ”Minor literatures that have been created in major languages by minorities offer great possibilities for the articulation of new political subjectivities” (Allan, 2013, s. 39).

Slike mindre litteraturer og da mindre språk, kan brukes til å navngi X og mobilisere politisk, men samtidig arbeider de for å underminere det suverene subjekt. I et tekstlig metaperspektiv er derfor denne delen av teksten plassert her. For å skape motstandsrom og nomadologi. Det er en/min praksis. Jeg er interessert i å undersøke forskjellige måter å konseptualisere det menneskelige og det som er mer enn menneskelige handlinger og politikk. Hva er konseptuelt mulig og hva kan det bety på et praktisk plan? Hva ville betingelser for muligheter – eller altså innovasjon kunne være i et menneskelig og mer enn menneskelig perspektiv? Hvilke teoretiske krav ville måtte være oppfylt for å for eksempel kunne foreslå et nytt ord eller et nytt konsept for å utnytte dets potensial fullt ut? Er en viss form for antroposentrisme uunngåelig? Og da snakker vi om menneskelig agentskap og muligheter for selv-regulering og autonomi. Og hvis det er så, i hvor stor grad er vi villige til å akseptere det og hvordan vil vi begrunne det? Videre, og det synes jeg er det viktig-te her: Hvilke nye meninger kan vi injisere i ordene medfølelse (compassion) og kvalitet når vi nå har lagt bort dikotomien mellom den andre- og meg/deg selv?

Jeg forsøker å skape et nytt og praktisk utopisk rom for kollektive drømmer og kroppslig natur og kvalitet. Jeg forsøker å se språk og materialitet på nye måter og å tre tilbake fra kontrollerte situasjoner. Det er det jeg legger i å forske på det vi ennå ikke vet og det daglige. Det må være rotet og rote til. Det er en vitenskap, forskning og til syvende og sist undervisning som er diffus, aldri komplett og aldri slutt. Den er desentralisert og tilfeldig. Det er en forskning som er åpen for selvet og sosial refleksjon, og forhåpentligvis derfor i stand til å utfordre både personlige og kollektive etablerte grenser for hva vi er i stand til å tenke. Det er såkalt, ”live world research methods able to attend the fleeting, distributed, multiple and sensory aspects of sociality through research techniques that are mobile, sensuous and operate from multiple vantage points” (Back, 2013, s. 18).

Det kan også betegnes som en 3D skulpturering av praksiser gjennom fiksjon (Reinertsen, 2015a). Fiksjon sett på som fruktbar og stimulerende og at tvil er den operative motoren og etiske

praksis: aksjon i fiksjon. 3D-skulpturering for å aktivisere forskjell. Deleuze går imidlertid bort fra begrepet utopi og utopisk tenking og tar opp Bergsons (1989) begrep fabulering, og gir det også en politisk mening. Opprinnelig var begrepet *techné* ment til å beskrive menneskets iboende (intrinsic) tendens til å antropomorfere og attribuere intensjonalitet til naturlige fenomener. Det innebærer dynamiske og kaotiske forståelser av kunnskap og kunnskaping. Den pulserer med ulike begreper om hva det er å være menneske og leve. Kanskje er *corpovirtualitet* et begrep jeg skal studere videre. Det betegner *noe* som skjer – kan skje – når vi låner – lener – kroppene våre mot den andre... Infraobservasjoner av det uventede... Vurdering som læring som konstant arbeidende minne... og plikt.

Alle data, Irma, ses på som hendelser og forskjeller og som noe som kommer mot meg i det å være sammen og å bli. De er flyt av samtidighet og sammenvevd. Irma kropper et pedagogisk øyeblikk. Hun konseptualiserer eller order. Hun lager en verden og hun verdener sin profesjon. Hun presenserer, hun gjør, hun handler. Hun kroppsliggjør en profesjon uten intensjon. Hun går gjennom en dør og – noe – skjer, noe – mikropolitisk – skjer... hennes gjøringer møtes i praksis; hennes kropp muliggjør rekonstruksjoner og inviterer er invitert. Til syvende og sist gjør dette profesjon og forskning om til et såkalt “smooth space” (Deleuze and Guatarri, 1987) hvor muligheter for destabilisering av etablerte diskurser kan oppstå. Begrepenes pedagogikk konstituerer en kompleks pedagogisk prosess som i korthet kan oppsummeres som prosesser hvor man sporer og kartlegger for å rekonfigurere og skape. Min undring er alltid sterkere enn min påstand.

Gjennom slik tenkning kan vi, slik jeg ser det, oppdage friske områder for innovasjon og kan komme fram til produktive og uforutsette alternativer. Konstante rekonseptualiseringer og bevegelser ut over det som temmer, institusjonaliserer eller virker reduksjonistisk. Det er en dyrking av “det mye”; “det nye” og aksepterende fellesskap. Det er en dyrking av disposisjoner som bidrar til livgivende innovative sammenvevinger og som injiserer flere perspektiver fra hvor som helst, fra marginene. Det er ubestemmelige aspekter som objekter og vektorer som vibrerer sammen. De øker dybden i våre analyser og styrker vår fantasi.

Kulturer for innovasjon og rettferdige utdanningsøyeblikk

Education is valuable only by teaching students to use knowledge. All knowledge must therefore die to resurrect as will, and freedom exists in abstraction only. The only possible teaching goal is thus a personal will born from knowledge (Stirner, 1842).

Så er vi kommet til slutten, og det lange svaret om Irma og meg og ønsket om å utvide vår forståelse av kritikk, grunnlaget vi kritiserer på og metodene vi anvender. Øke dybden i- og styrking av våre analytiske blikk for å forstå mer av Irmas profesjonalitet. Jakten på X faktorene. Den jakten er rettferdig. Posthumane teorier og deres bidrag. Det handler om å bygge innovasjonskulturer for det vi ønsker å beskytte på grunnlag av utvidede forståelser for mer og fler. Det øker både rekkevidder og muligheter. Det handler om egne oppmerksomhetsdanser hvor vi skriver dikt og fabulerer vitenskapelige essays. Kropp som profesjon og poesi i språk for å skrive og beskrive utopisk tenking eller igjen; konstant endring/innovasjon. Subjektiv innovativ profesjonalisme er kunnskapsprosesser hvor vi utforsker, viser og bruker kunnskaper og alle typer representasjoner av kunnskaper. Det er praktisk problemløsning og beslutningstaking i konkrete, ofte forvirrende og komplekse situasjoner. Det inkluderer håp og forventninger om nye progressive representasjoner av et fenomen gjennom kunnskap. En utdanningsinstitusjon blir slik et sted for å dikte drømmekunnskaper: Og igjen: “*De diktene vi ønsker barna skal bli i stand til å skrive*”. Det er vitenskapspoetikk. Fiksjon – science

fiction – dikt som metode og didaktikk. Den er min og din samtidig. Og realismer fanges kun i øyeblikk.

Når vi skriver og leser dikt i en gruppe eller en barnehage/skole, skaper vi duetter mellom voksne og barn, lærer og student, forsker og utforsket, eller hvilken som helst gruppe, og vi er på veg til å skape relasjoner og sammenbindinger og fellesskap muliggjøres. Dikt åpner opp veier for å se verden og gjør rom for både det skrevne ord, men også det som kun blir sagt, kjent eller tenkt. Når du som profesjonell leser opp ditt dikt åpner både diktet og selve handlingen opp for nye og flere blikk på sosiale realiteter. Du er aktiv meningsskaper i meningsskapende prosesser. Poeten representerer livet poetisk. Dikt som metode bygger kraft og tenner gnister. Øker vår fantasi og vår kreativitet. Kreativiteten er aktiv og inkluderer både tap og seire. Det minner meg på et ønske om å skape spørsmålskulturer hvor det er lov å feile. Det drømmer jeg om. Jeg drømmer om å lære studenter å skrive dikt for rettferdighet: Å øyeblikke rettferdighet. Min plikt mitt postansvar. Kom Irma!

Kreativitet kan vi nærme oss individuelt og på bakgrunn av at vi er nysgjerrige. Men det kan også bunne i opplevelser vi har hatt. Opplevelser av å ha erfart eller sett noe nytt. Noe viktig. Videre kan vi jo knytte det til spesielt kreative personer, men viktigst av alt er at det bør og kan bli en vane. Og vi kan øve oss. Det har mange former og formater. Ingen poet gjør det samme som en annen. Ingen sier det samme som en annen. Derfor er det en generativ kvalitet ved poesien som utvider våre kunnskapsbaser og våre forståelser av verden. Poesi fører-, slik jeg da ser det og håper på, til oppmerksomhet, bevissthet og selv-kunnskap. Jeg øker mine kunnskaper og blir bedre og bedre til å artikulere dem. Dette er min infra-empiriske assemblage om Irma, meg, plikten, ansvaret og barn.

Referanser

- Allan, J. (2013). Staged Interventions i *Deleuze, Arts and Education in Deleuze and Education* (Semetsky, I. and Masny, D. (Eds.) Edinburgh University Press Ltd, Edinburgh.
- Andersen, Ø. (2009). *Aristoteles Poetik*. Innledende essay. Bokklubbens kulturbibliotek. Oslo.
- Back, L. (2012). Live sociology: social research and its futures. In Back, L. & Puwar, N. (Eds.) *Live Methods*. Wiley-Blackwell /The Sociological Review. USA, UK, Australia.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-954x.2012.02115.x>
- Barad, K. (2003). 'Posthumanist Performativity: Toward an Understanding of How Matter Comes to Matter'. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 28(3): pp. 801 – 831.
<http://dx.doi.org/10.1086/345321>
- Barad, K. (2014). Diffracting Diffraction: Cutting Together-Apart. *Parallax*, 20(3), pp. 168-187.
<http://dx.doi.org/10.1080/13534645.2014.927623>
- Bergson, H. (1998). *Creative Evolution*. Trans. Arthur Mitchell. New York: Dover.
- Brinkmann, S. (2014). Doing without data. *Qualitative Inquiry*, 20(6) pp. 720-725.
<http://dx.doi.org/10.1177/1077800414530254>
- Conley, T. (2012). Molecular. In *The Deleuze Dictionary Revised Edition*. Edited by Adrian Parr. Edinburgh University Press. Edinburgh.
- Deleuze, G. and Guattari, F. (1987). *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia*. London: Athlone Press.
- Deleuze, G. (1990) *The Logic of Sense*. (Trans. M. Lester, C. Stivale, & C.V. Boundas (Ed.)). New York: Columbia University Press.
- Deleuze, G. (1993). *The Fold: Leibniz and the Baroque*, trans. Tom Conley, Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Deleuze, G. & Parnet, C. (2002). *Dialogues*. (H. Tomlinson, B. Habberjam, & E. R. Albert, trans.) New York: Columbia University Press.
- Derrida J. (1982). *Margins of Philosophy*. Chicago, IL University of Chicago Press.
- Derrida, J. (1983). *Aporias*. Stanford University Press.
- Grimen, H. (2008). Profesjon og kunnskap. I Molander, A. og Terum, L.I. (Red.) *Profesjonsstudier*. Oslo. Universitetsforlaget s. 71-86.
- Haraway, D. (1988). Situated knowledges, *Feminist studies* 14(3), pp. 575-599.
<http://dx.doi.org/10.2307/3178066>
- Janesick, V. (2016). Poetic Inquiry: Using found poetry and identity poetry to transform qualitative data. In *Becoming Earth; a new materialism turn in educational discourses collapsing nature culture divides or greenish post-anthropocene humanities*. Anne B. Reinertsen (Ed.) pp. 31-40. Sense Publishers. The Netherlands. http://dx.doi.org/10.1007/978-94-6300-429-9_4
- Juritsen, L. og Østmoen, J. P. (2015). Barnehagelærerens muntlige fagspråk – utfordringer og muligheter. I B. A. Hennem, M. Pettersvold & S. Østrem (Red.), *Profesjon og kritikk* s. 155-175. Bergen. Fagbokforlaget.
- Lenz Taguchi, H. (2016). 'The concept as method': Mapping the events and problem(s) of the 'neuro(n)' in the field of education. *Cultural Studies <=> Critical Methodologies*, Vol 16(2) pp. 213-223. <http://dx.doi.org/10.1177/1532708616634726>
- MacLure, M. (2011). Qualitative inquiry: Where are the ruins? *Qualitative Inquiry*, 17(10), pp. 997-1005. <http://dx.doi.org/10.1177/1077800411423198>
- MacLure, M. (2013). Researching without representation? Language and materiality in post-qualitative methodology. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(6), pp. 658-667. <http://dx.doi.org/10.1080/09518398.2013.788755>
- Manning, E. & Massumi, B. (2014). *Thought in the Act: Passages in the Ecology of Experience*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
<http://dx.doi.org/10.5749/minnesota/9780816679669.001.0001>
- Pessoa, F. (2013). *The Book of Disquiet. Uroens bok*. Oslo: Solum Forlag.
- Reinertsen, A.B. (2015a). A minor research and educational language: Beyond critique and the imperceptible beingness of engagement; creating spaces for collective subjectivity intensities, for change, and for social justice *Qualitative Inquiry*.
<http://dx.doi.org/10.1177/1077800414555074>
- Reinertsen, A. B. (2015b). The embrained body of a child: On neurodidactics and edusemiotic 21.st century becoming machines. *Global Studies of Childhood*.
<http://dx.doi.org/10.1177/2043610615619514>
- Reinertsen, A.B. (2016). A Phaedrus Baroque Art of Maintenance or Constant Fabulating Qualia Becoming Quality. *Contemporary Issues in Early Childhood. Special Issue: Re-imagining quality in early childhood*. <http://dx.doi.org/10.1177/1463949115627909>
- Semetsky, I. (2013). Deleuze, Edusemiotics, and the Logic of Affects, in *Deleuze and Education* (Semetsky, I. and Masny, D. (Eds.)). Edinburg University Press Ltd. Edinburg, UK.
- Smedby, J. (2011). Profesjonalisering av førskolelæreryrket? *Arbetsmarknad ock arbetsliv*. 17(4), s. 43-58.
- Smith, W. S. (2015). *The Global Testing Culture Shaping Education Policy, Perceptions, and Practice*. William C. Smith (Ed.) Symposium Books. United Kingdom.
- Stirner, M. (1842). "Das unwahre Prinzip unserer Erziehung"
http://no.wikipedia.org/wiki/Max_Stirner
- Weil, S. (1959). *Lectures on Philosophy*. Intro. by Peter Winch, trans. by Hugh Price Cambridge University Press.